

av Johan Löfstrand och Anna-Lena Sörenson (S)

Förtydligt rehabiliteringsansvar för de sjukskrivna

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över rehabiliteringsansvaret för de sjukskrivna.

Motivering

Under de senaste åren har Försäkringskassan, dess organisation och regelverk kommit att diskuteras och ifrågasättas. Uppdraget att rehabilitera sjukskrivna tillbaka till arbetslivet har blivit en av de största politiska utmaningarna. Samtidigt som långtidssjukskrivningarna har blivit fler så har ansvaret för rehabilitering blivit allt otydligare. Välfärdspolitiska satsningar på arbetslivsinriktad rehabilitering har begränsats och Försäkringskassans främsta uppgift idag är att huvudsakligen administrera sjukförsäkringen. Vi kan se framväxten av en tudelad välfärdsstat med offentliga organisationer som alltmera "ser om sitt eget hus" på bekostnad av medborgarnas intressen och välmående. Avståndet mellan välfärdsmyndigheter och medborgare har följaktligen ökat.

De senaste årens förändringar (t.ex. införandet av rehabiliteringskedjan) har inneburit en försvagning av den svenska välfärdsmodellen, d.v.s. den samhällsmodell som omfattar alla medborgare med generella trygghetssystem och höga ersättningsnivåer. Den allt hårdare konkurrensen på arbetsmarknaden och en allt hårdare prövning av rätten till ersättning är faktorer som bidragit till att medborgare har fått det svårare att klara sin försörjning och att komma tillbaka till arbetslivet. Vi har idag ett arbetsliv som lämnar begränsat utrymme för människor som inte kan prestera med full arbetsförmåga. Vidare har ersättningsnivåerna i trygghetssystemen sänkts och människor tvingas bli beroende av privata tilläggsförsäkringar för inkomstbortfallsskydd. Det är en negativ utveckling

för den en gång så stolta välfärdsstaten Sverige. Vi socialdemokrater tänker stå upp för, försvara och utveckla den svenska välfärdsmodellen som i ett jämförande internationellt perspektiv visat sig vara så framgångsrik.

Vi socialdemokrater anser att staten och arbetsmarknadens parter har ett gemensamt ansvar för att minska sjukskrivningarna och främja återgång i arbete. Idag handlar den offentliga debatten om sjukförsäkringen framförallt om Försäkringskassan som organisation och om olika regelförändringar. Här har den borgerliga Alliansen lyckats få debatten att handla om att sjukskrivningar beror på felutnyttjande, fusk och otydliga regelverk och krav. Med denna motion vill vi istället lyfta fram arbetsplatsen som arena och den gemensamma roll staten, arbetsgivare och fack spelar för att underlätta individens väg från sjukskrivning till arbete. Här kommer satsningar på arbetsmiljön in som en viktig faktor för ett hållbart, hälsofrämjande och produktivt arbetsliv.

Internationell forskning visar att samarbete mellan offentliga rehabiliteringsaktörer och arbetsgivare leder till kortare sjukskrivningar och skapar möjligheter för en hållbar återgång i arbete. Därför är det förvånande att arbetsgivare och fackliga organisationer i svenska samverkansstrukturer idag nästan ignoreras som samarbetsparter. Aktuell sjukfrånvaroforskning pekar på ett behov av att skapa drivkrafter för arbetsgivarna så att långa sjukskrivningar och utslagning från arbetsmarknaden kan förhindras. Det är, i motsats till vad regeringspartierna tycks tro, inget som kan åstadkommas utan statlig medverkan. Exempelvis beslutade nuvarande regering år 2007 att avskaffa arbetsgivarnas skyldighet att göra rehabiliteringsutredning om åtgärder som behöver göras för att rehabilitera sjukskrivna anställda tillbaka till arbetsplatsen.

Vi anser att ett nytt samhällskontrakt mellan staten och arbetsmarknadens parter behöver upprättas så att sjukskrivna på ett humant sätt kan hjälpas tillbaka till arbetslivet och så att risken för att de förlorar sina anställningar minskas. Ett sådant samhällskontrakt måste rimligen handla om både ”morötter” och ”piskor”. Alliansen har delvis förflyttat makten på området till arbetsgivarna, som idag kan bli av med sjuka och andra som har särskilda behov utan att ens behöva köpa ut dem.

Anställningsförhållandet kan avslutas när rätten till sjukpenning upphör, som tidigare, men genom rehabiliteringskedjans fasta tidsgränser har medborgare svårare att kvalificera sig för ersättning från sjukförsäkringen. Individen riskerar på så sätt att både förlora sin anställning och rätten till sjukpenning.

Samtidigt finns det arbetsgivare som inte får den hjälp de vill ha för att klara anpassning och rehabilitering, eftersom de kan tvingas att säga upp personal de vill behålla när

rätten till sjukpenning upphör. Arbetsgivarna har därför hamnat utanför på ett sätt som inte var fallet tidigare. Politiken tycks ha glömt att det egentligen både är den sjukskrivne och arbetsgivaren som är försäkrade genom sjukförsäkringen.

Krav på anpassning och rehabilitering får inte hota arbetsgivarnas produktivitet. Staten måste därför ta ett stort ansvar genom att hjälpa arbetsgivarna. Eftersom personer som slås ut ändå hamnar i åtgärder med ersättning borde det kunna ske utan stora extrakostnader för statskassan. Ett huvudbudskap är därför att alla relevanta aktörer (inklusive arbetsmarknadens parter) måste involveras i individens rehabilitering för att en hållbar arbetsförmåga och återgång i arbete ska kunna skapas. Staten har en central roll i att stötta såväl individen som arbetsmarknadens parter i detta arbete.

För att på allvar lösa problem med långa sjukskrivningar och utslagning från arbetsmarknaden är det nu dags att gå ifrån dagens dominerande problembeskrivning att problemet med sjukförsäkringen är människor som ”fuskar”, är ”lata” och behöver ”coachas”. Det är kortsiktigt och i längden ohållbart. Fokus måste istället lyftas från ”individen som problem” till en strukturell problemförståelse för frågor som sjukskrivning och arbetslöshet. Politiken måste nu ta sitt ansvar och upprätta ett rehabiliteringssystem som skapar en mänsklig och hållbar återgång i arbete för sjukskrivna. Ett nytt samhällskontrakt mellan staten och arbetsmarknadens parter är en sådan framgångsrik lösning.

En modern och framtidsinriktad arbetslinje förutsätter ett rehabiliteringssystem och arbetsliv som främjar och tillgodoser alla människors arbetsförmåga. Det är något som gynnar den enskilde individen och samhället i stort.

Stockholm den 25 september

2012

Johan Löfstrand (S)

Anna-Lena Sörenson (S)